

Εγκατάσταση της Πρώιμης Εποχής του Χαλκού στο Γέρακα Αττικής

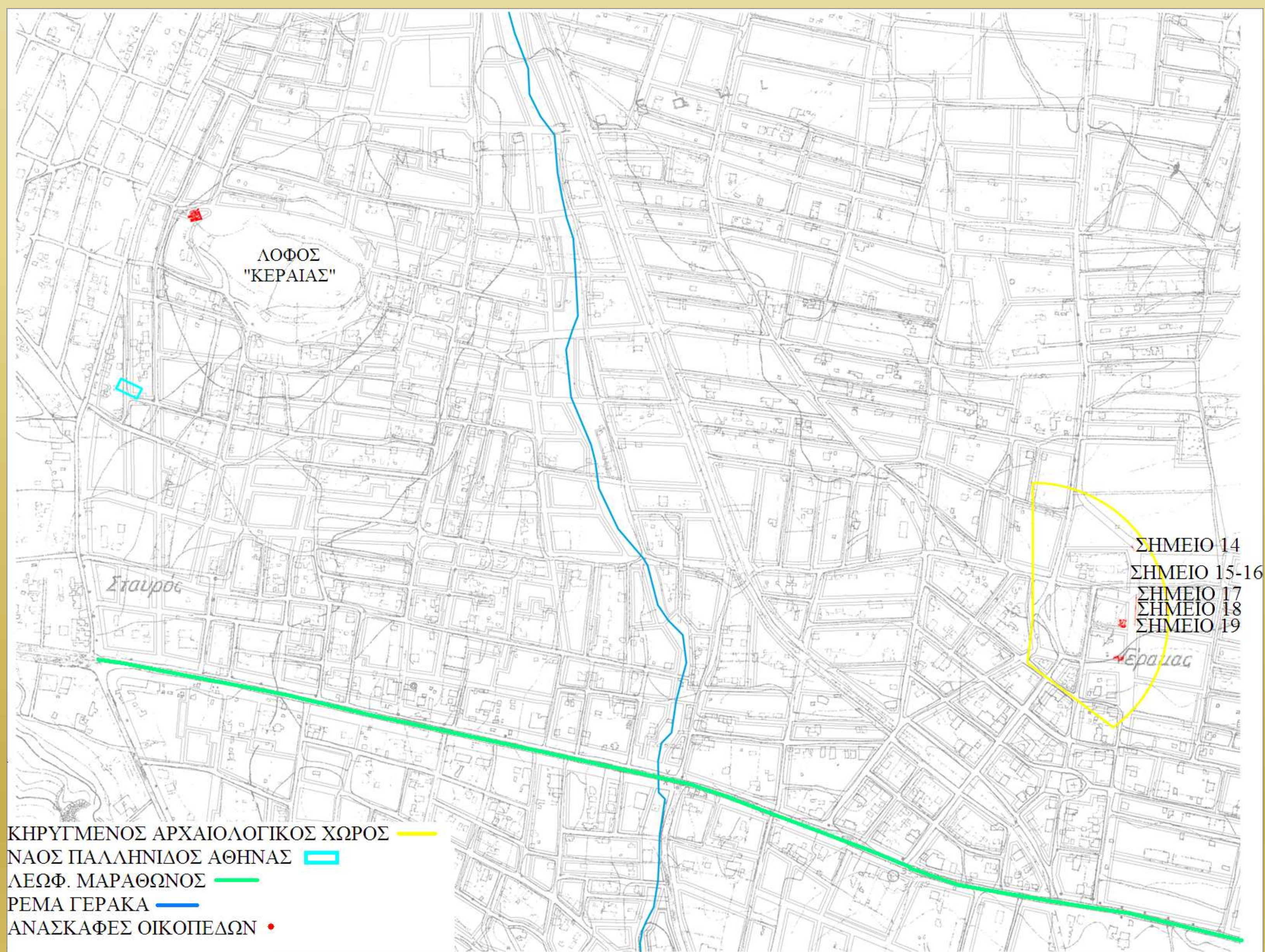
Άννα Πλασσαρά, Εφορεία Αρχαιοτήτων Ανατολικής Αττικής (πρώην Β'ΕΠΚΑ)

Κατά τα έτη 1996-1998 εντοπίστηκαν στην περιοχή του Γέρακα βόρεια της λεωφόρου Μαραθώνος, σε σωστικές ανασκαφές τριών οικοπέδων, ίχνη εγκατάστασης Πρωτοελλαδικού οικισμού κατανεμημένα σε δύο κύριους πυρήνες. Ο πρώτος πυρήνας αποκαλύφθηκε στη ΝΑ κατωφέρεια του χαμηλού γήλοφου υψόμενου 225μ. στο ανατολικό όριο της περιοχής του Γέρακα και σε απόσταση μόλις 130μ. ανατολικά της ονομαζόμενης Πηγής Γέρακα. Ο δεύτερος πυρήνας βρίσκεται σε απόσταση 1,5 χλμ. δυτικότερα, στη ΒΔ κλιτύ του επονομαζόμενου λόφου της "Κεραίας", υψόμετρου 260μ., στην περιοχή του Σταυρού, στο δυτικό όριο της περιοχής Γέρακα. Στο κέντρο της περιοχής αυτής και ανάμεσα στους δύο πυρήνες διέρχεται το ρέμα του Γέρακα (Εικ.1). Από τις ανασκαφές προέκυψαν αρχιτεκτονικά κατάλοιπα (πιθανόν τμήμα περιβόλου στον λόφο της κεραίας, καμίνι ή καλύβα, τμήματα τοίχων στο χαμηλό γήλοφο) και σημαντικότερα κινητά ευρήματα κυρίως της ΠΕ II και ΠΕI περιόδου.

Κατά την σωστική ανασκαφική έρευνα που πραγματοποιήθηκε το έτος 2013 στο πλαίσιο δημόσιου τεχνικού έργου εντοπίστηκε στο τμήμα του έργου που διήλθε στη ΝΑ πλευρά του χαμηλού γήλοφου και η οποία αποτελεί το Β-ΒΑ τμήμα του κρηυγμένου αρχαιολογικού χώρου «Τον περί την πηγήν "Γέρακα"», πληθώρα αρχαιολογικών σταθερών και κινητών ευρημάτων. Επί της οδού Έβρου, (έναντι των σωστικών ανασκαφών των οικοπέδων), εντοπίστηκαν σε έκταση μήκους 125μ. και πλάτους 0,80μ-1,20μ. εντός της τάφρου, διαδοχικά έξι σημεία στα οποία αποκαλύφθηκαν αρχιτεκτονικά κατάλοιπα της Πρώιμης Εποχής του Χαλκού, σε βάθος από 0,20μ. έως 1,50μ. από την σύγχρονη επιφάνεια του δρόμου (ΣΗΜΕΙΑ 14-19). Πρόκειται για υπόσκαφες κατασκευές επί του στερεού εδάφους. Δύο από αυτές ανασκάφηκαν (Σ.14 και Σ.17) μερικώς και αποκάλυψαν: α) λιθόστρωτο υπόστρωμα δαπέδου τετράπλευρης κάτοψης (Εικ.2) και β) τμήμα τοίχου με δάπεδο χρήσης από πατημένο χώμα αντίστοιχα (Εικ.3), και τα οποία παραπέμπουν σε τμήματα οικιών, ενώ μία ακόμα θέση ταυτίστηκε με λάκκο απόρριψης (Σ.19). Επιπλέον εντοπίστηκαν τρία μεγάλης έκτασης στρώματα καταστροφής οριοθετημένα με σαφήνεια προς Β και Ν από το φυσικό έδαφος, δύο εκ των οποίων στις παρειές (Σ.15, Σ.16) και ένα εντός της τάφρου (Σ.18) και τα οποία κάλυπταν πιθανότητα δομικό υλικό κατασκευών όπως και στα δύο πρώτα σημεία. Στα σημεία αυτά η έρευνα επικεντρώθηκε στην καταγραφή των στρωματογραφικών δεδομένων και στην περισυλλογή της επιφανειακής κεραμικής, αμιγούς πρωτοελλαδικής περιόδου. Τα ανασκαφικά ευρήματα εκτείνονταν εκτός των εκσκαφικών ορίων του τεχνικού έργου, αφήνοντας δυστυχώς αποσπασματική την εικόνα. Η πυκνότητα των αρχιτεκτονικών καταλοίπων σε συνδυασμό με τον μεγάλο -σε σχέση με την μικρή ανασκαμμένη έκταση- αριθμό των ευρημάτων, οδηγούν στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για τη συνέχεια της πρωτοελλαδικής εγκατάστασης από τα όμορα προς δυμάς οικοδομικά τετράγωνα, οριοθετώντας το εύρος αυτού του πυρήνα στα 30μ.

Η εγκατάσταση σε χαμηλό γήλοφο, πλησίον σε χείμαρρο, με προσανατολισμό των αρχιτεκτονικών καταλοίπων ΒΔ-ΝΑ (κοινό σε αρκετές θέσεις της περιόδου) μικρής σχετικά έκτασης, ανταποκρίνεται στα τυπικά χαρακτηριστικά των οικισμών της περιόδου. Η περιοχή στην οποία απορρέουν τα ύδατα του Πεντελικού όρους, είναι πρόσφορη τόσο για γεωργική εκμετάλλευση, όσο και για την εγκατάσταση εργαστηριακών δραστηριοτήτων, όπως υποδεικνύουν τα λίθινα εργαλεία και οι πυρήνες οψιανού καθώς και τμήματα καμίνου που συλλέχθηκαν από την ανασκαφή, τα οποία βρίσκονται υπό εξέταση για να διαπιστωθεί η χρήση της καμίνου:κεραμική ή μεταλλουργική.

Εξίσου σημαντική και κομβικής σημασίας είναι και η εγκατάσταση στον λόφο στην περιοχή του Σταυρού, που αποδεικνύεται διαχρονική καθώς στις ΝΔ υπώρειες του λόφου βρίσκονται και τα θεμέλια του ναού της Παλληνίδος Αθηνάς. Πρόκειται για κομβικό σημείο πέρασμα στην πεδιάδα των Μεσογείων με άριστη κατόπτευση του πεδίου. Και οι δύο θέσεις βρίσκονται στον δρόμο τόσο προς άλλες Μεσόγειες εγκαταστάσεις, όπως των οικισμών Κορωπίου, Μερέντα, όσο και προς τις παραθαλάσσιες εγκαταστάσεις της ανατολικής ακτής της Αττικής: Ραφήνα, Ασκηταριό, Μαραθώνας, Νέα Μάκρη.

ΕΙΚ.1 ΓΕΝΙΚΟ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΟ

ΕΙΚ.2 ΛΙΘΟΣΤΡΩΤΟ ΔΑΠΕΔΟ

ΕΙΚ.3 ΤΜΗΜΑ ΤΟΙΧΟΥ ΚΑΙ ΔΑΠΕΔΟ ΧΡΗΣΗΣ

Μεγάλος είναι ο αριθμός της κεραμικής που συλλέχθηκε, από όλα τα σημεία με ποικίλα σχήματα αγγείων οικιακής κυρίως χρήσης, χαρακτηριστικών της εποχής. Η πλειονότητα των διαγνωστικών οστράκων και τμημάτων αγγείων προέρχεται από ανοικτά αγγεία, φιάλες (Εικ.4) ή λεκανίδες καθώς επίσης και από κλειστά αγγεία, πυξιδόσχημα (Εικ.5), αμφοροειδή, μικρές και μεγάλες πρόχους (Εικ.6,7), τυπικά της ΠΕ I περιόδου. Επίσης συλλέχθηκαν πήλινα σφονδύλια, λίθινα εργαλεία οψιανού (Εικ.8) και όστρεα θαλάσσης.

Παρατηρείται πηλός με έντονη παρουσία εγκλεισμάτων, συχνά τεφρός στον πυρήνα λόγω όπτησης και κυριαρχεί το ερυθρό επίχρισμα, όπου αυτό διασώζεται. Τα αγγεία φέρουν διακοσμητικά θέματα ανάγλυφης (Εικ.9) ή εγχάρκτης διακόσμησης (Εικ.10), ενώ απουσιάζει η γραπτή κεραμική.

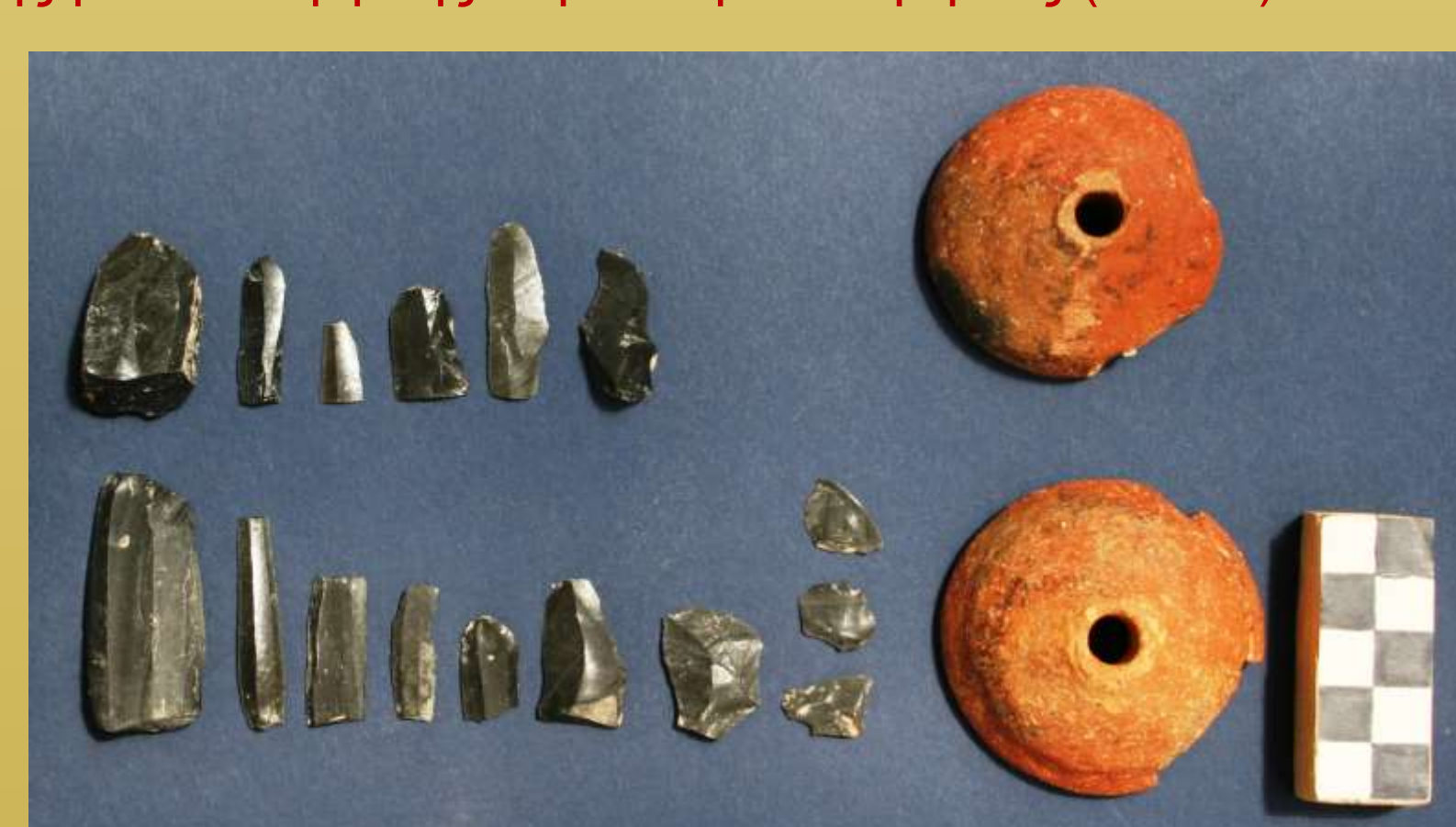
Όστρακα από ραμφότομες φιάλες, τον χαρακτηριστικότερο τύπο αγγείου της ΠΕ II περιόδου προέρχονται από το Σημείο 17 ενώ από τον λάκκο απόρριψης (ΣΗΜΕΙΟ 19) συλλέχθηκαν μεταξύ άλλων 29 πήλινα θραύσματα, με οπές ανά 3εκ., που παραπέμπουν στον τύπο της μεταλλουργικής καμίνου με διατρήσεις (Εικ.11).

ΕΙΚ.4 ΜΙΚΡΟΓΡΑΦΙΚΑ ΑΓΓΕΙΑ

ΕΙΚ.5 ΦΙΑΛΗ ΚΑΙ ΠΥΞΙΔΟΣΧΗΜΟ ΑΓΓΕΙΟ

ΕΙΚ.8 ΠΗΛΙΝΑ ΣΦΟΝΔΥΛΙΑ ΚΑΙ ΛΙΘΙΝΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ

ΕΙΚ.6 ΠΡΟΧΟΥΣ

ΕΙΚ.7 ΠΡΟΧΟΥΣ

ΕΙΚ.9 ΑΓΓΕΙΟ ΜΕ ΠΛΑΣΤΙΚΗ ΔΙΑΚΟΣΜΗΣΗ

ΕΙΚ.10 ΧΕΙΛΗ ΜΕ ΔΙΑΚΟΣΜΗΣΗ ΕΓΧΑΡΑΚΤΟΥ ΨΑΡΟΚΟΚΚΑΛΟΥ

Η σύνθεση των ανασκαφικών δεδομένων και των ευρημάτων προσθέτουν μία ακόμα θέση οικισμού στον προϊστορικό χάρτη της Αττικής, αυξάνοντας την πυκνότητα της κατοίκησης στην ευρύτερη περιοχή της ανατολικής Αττικής κατά την Πρώιμη Εποχή του Χαλκού, με την περιοχή του Γέρακα να εντάσσεται πλέον μετά βεβαιότητας στον γεωγραφικό ορίζοντα της προϊστορικής κατοίκησης της Αττικής.

ΕΙΚ.11 ΘΡΑΥΣΜΑΤΑ ΚΑΜΙΝΟΥ

